

Extra ruimte

Sietske Waslander

Didactiefonline, november 2018

Al meer dan 25 jaar stimuleert de Zweedse overheid de oprichting van *friskolor*. Die scholen zijn vrij van gemeentelijke bemoeienis. Inmiddels gaat een op de zeven leerlingen in het funderend onderwijs en een op de vier leerlingen in *upper secondary education* naar een *friskolor*. Er zijn meer dan duizend *friskolor* voor *upper secondary education* bijgekomen, terwijl het aantal openbare scholen nauwelijks is geslonken. De *friskolor* zijn dus pure uitbreiding van het aanbod. Tot ongeveer 2008 groeide het aantal leerlingen. Je kunt beweren dat de *friskolor* die groei hebben opgevangen, en ervoor zorgden dat het onderwijsaanbod in Zweden veel gevarieerder werd. De laatste tien jaar gaat die vlieger niet meer op. Het aantal leerlingen daalt, terwijl er nieuwe scholen bij blijven komen. Er zijn veel meer plaatsen in scholen dan er leerlingen zijn.

Sinds 2011 stimuleert Engeland de oprichting van *free schools*. Inmiddels zijn het er 473, maar die zijn niet allemaal helemaal nieuw. Tot 2021 zijn er meer *free schools* gepland. Het Engelse ministerie becijferde dat ongeveer de helft van de plaatsen in die nog op te richten scholen 'extra' zal zijn. Dat is ruimte waarvoor er geen leerlingen zijn.

Waarom is dat een probleem? Zweden en Engeland kennen, net als Nederland, leerlinggebonden financiering. Hoe minder leerlingen, hoe minder budget. Gebouwen zijn inelastisch, zoals economen dat zeggen. Een gebouw kun je niet zo makkelijk groter of kleiner maken. Aanpassing vraagt tijd. Als een school minder leerlingen heeft dan het schoolgebouw aankan, is er 'extra' ruimte. Die extra ruimte kan heel fijn zijn - een extra spellokaal, een aparte ruimte voor tussenuren - maar is ook duur. De kosten voor onderhoud, schoonmaak en energie zijn niet de helft lager, als de school maar half vol is. In Zweden en Engeland is veel 'extra' ruimte in scholen ontstaan. De overheid merkt daar weinig van: die betaalt immers op basis van het aantal leerlingen. Scholen merken het des te meer. Die moeten noodgedwongen een groter deel van hun budget besteden aan verf, schoonmakers en gasrekeningen. Daardoor is er minder geld voor leraren en leermiddelen.

Ver van ons bed? Nou nee. Precies vanwege dit fenomeen lopen scholen in Nederlandse krimpgebieden te hoop tegen de nieuwe bekostiging in het voortgezet onderwijs.